

5. Vrijeme u kojemu se dogodilo Karađorđevo

1. Događaji koji su prethodili sastanku u Karađorđevu

Susret predsjednika Tuđmana i Miloševića u Karađorđevu 25. ožujka 1991. središnji je "događaj" mita o podjeli Bosne i Hercegovine. Kako se oni nisu susretali prije toga, a nakon toga imali su još samo jedan bilateralni susret, to se dogovor o "podjeli Bosne" mogao dogoditi jedino tijekom toga "tajnog" susreta u Karađorđevu. Kako ni sporazum ni zapisnik s tog sastanka ne postoji, to su jedini "dokazi" o postignutom dogovoru neuspjeli razgovori srpsko-hrvatskih eksperata koji su u nekoliko navrata poslije sastanka u Karađorđevu, navodno, crtali karte "podjele Bosne i Hercegovine".

Stjepan Mesić svjedoči, a, začudo, to tvrde ostali svjedocui "dogovora" u Karađorđevu, da je predsjednik Milošević nudio podjelu Bosne i Hercegovine predsjedniku Tuđmanu, a ne obrnuto: "Tuđmanova /se/ politika prema Bosni vremenom mijenjala, od vremena kad je također on zagovarao jedinstvenu Bosnu do Karađorđeva - nakon toga on se razvio u određenom pravcu jer je bio uvjeren da će Milošević uspjeti razbiti Bosnu a to će koristiti i njemu"¹.

Štoviše, tek nakon Karađorđeva "skrivena politika Predsjednika Tuđmana o podjeli Bosne otpočinje se primjenjivati"², jer, kako tvrdi Mesić, "Mislim da je taj susret u Karađorđevu bio neka vrst prekretnice - kad se

---

¹ Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16.-19. 3. 1998.

² Tužitelj M. Harmon u uvodnoj riječi Mesićeva svjedočenja u slučaju Blaškić (Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. - 19. 3. 1998.).

politika promijenila - politika, kad se u početku smatralo da nema Bosne bez Hrvatske i obrnuto"³.

Kako je inicijativa predsjednika Tuđmana za taj susret bila motivirana pobunom hrvatskih Srba, a navodni prijedlog o "podjeli Bosne" došao od Miloševića, to je potrebno točno utvrditi kako je i u kojim okolnostima došlo do susreta u Karadorđevu. Pokazali smo da Mesićeva priča o tome kako je on bio inicijator toga susreta nije točna. Taj se sastanak dugo pripremao, a redosljed dogovaranja bio je sljedeći:

- 24. 8. 1990. godine, na početku "balvan revolucije", "Tuđman je tražio razgovor s Miloševićem"⁴;
- 4. 10. 1990. godine predsjednik Tuđman predlaže B. Joviću sastanak utroje: Tuđman, Jović, Milošević⁵;
- 24. 1. 1991. godine Mesić prenosi prijedlog predsjednika Tuđmana Joviću za razgovor u četvero (Jović, Milošević, Tuđman, Mesić) "o načinu razrešenja jugoslovenske krize u svetlu srpsko-hrvatskih odnosa"⁶.

Do susreta je došlo tek dva mjeseca kasnije, 25. ožujka 1991. Zašto? Što se događalo u međuvremenu?

2. Četrdeset osam sati na rubu građanskog rata

Stjepan Mesić došao je s porukom predsjednika Tuđmana predsjedniku Presjedništva SFRJ Joviću 24. siječnja 1991.

---

³ Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. -19. 3. 1998.

⁴ B. Jović: **Poslednji dani SFRJ**. 2. izd., Beograd, B. Jović, 1996., str. 182.

⁵ B. Jović, isto, str. 202.

⁶ B. Jović, isto, str. 258.

Već puko nabranje događaja koji su se zbivali 24 sata prije i poslije toga razgovora između Mesića i Jovića ilustrira krizu u kojoj su se nalazile i Hrvatska i Jugoslavija. I politički neinformirani ljudi iz kronologije tih zbivanja mogu razabrati, prvo, da je bilo nužno da predsjednici dviju ključnih republika sjednu za stol i razgovaraju o državnoj krizi, jer je Jugoslavija bila duboko zakoračila u procese dezintegracije, a oružani sukobi počeli su eskalirati; i, drugo, mirnog rješenja i mirnog razlaza iz Jugoslavije nema ako se ne riješi pitanje pobunjenih Srba iz Hrvatske, koji nisu željeli iz Jugoslavije, i koji su bili ideološki, ali u još većoj mjeri oružani dio pokreta koji je želio ostvariti program "svi Srbi u jednoj državi".

Razgovore je predlagao i na njih odlazio predsjednik Tuđman, ne samo zato što drugog izbora nije imao, jer nije imao vojsku, a i ono lakog naoružanja što ga je nabavio MUP RH Beograd je proglasio paravojnim formacijama koje je želio razoružati, nego i zato što je vjerovao da se trajna rješenja mogu postići samo dogovorom, usklađivanjem ili izbjegavanjem sukoba nacionalnih interesa.

Rat je tada izbjegnuto u prvom redu zato što je hrvatsko vodstvo otpupovalo u Beograd i ondje vodilo dramatične pregovore s Predsjedništvom SFRJ i vojnim vrhom JNA. Tim je potezima politika predsjednika Tuđmana u sljedećim mjesecima pobijedila strategiju uporabe oružanih snaga Jugoslavije, koja je bila razrađena prije prvih višestranačkih izbora koji su se u Hrvatskoj i u Sloveniji dogodili 1990., nepunih godinu dana prije toga.

S vojnim stajalištem i strategijom "obrane Jugoslavije", piše ministar obrane SFRJ general Veljko

Kadijević, JNA je upoznala komunistička vodstva jugoslavenskih republika. "Mi smo naše predviđanje javno i jasno saopštavali", i posebno "na sastanku armijskog rukovodstva sa rukovodstvom SR Hrvatske u Zagrebu mjesec dana pred višestranačke izbore u Hrvatskoj kada smo im vrlo otvoreno rekli da će oni - tadašnje rukovodstvo SR Hrvatske - dovesti ustaše na vlast u Hrvatskoj"⁷.

Strategija uporabe oružanih snaga Jugoslavije u prvoj fazi je trebala onemogućiti dolazak "ustaša na vlast u Hrvatskoj", a u drugoj i trećoj fazi JNA je imala sljedeće zadaće:

***Druga faza** nastaje nakon pobjede nacionalsecesionističkih snaga u Sloveniji i Hrvatskoj i mjera međunarodne zajednice koje su podržavale njihovo odcjepljenje i izlazak iz Jugoslavije. Sa početkom toga stanja modifikuje se zadaća oružanih snaga na unutrašnjem planu u pravcu uslova za miran rasplet jugoslovenske krize, uključujući i miran izlazak iz jugoslovenske države onih jugoslovenskih naroda koji to svojom voljom žele.*

***Treća faza** nastupa kada Nemačka preko Evropske zajednice otvoreno preuzima upravljanje jugoslovenskom krizom, tjera Sloveniju i Hrvatsku na ubrzanu secesiju putem primjene nasilja, istovremeno priprema građanski rat u Bosni i Hercegovini i to u dvojakoj funkciji - definitivnog razbijanja Jugoslavije na takav krvav i surov način da se Jugoslavija više nikada ne povrati na istorijsku scenu; i kao dobar povod za politički i vojni udar na Srbiju sa ciljem da se porazi i ponizi, svede na beogradski pašaluk i dobije lekciju za sva vremena. Na početku te faze zadatak oružanih snaga se bitno mijenja i sastoji se od - 1) odbrane srpskog naroda u Hrvatskoj i njegovog nacionalnog interesa; 2) izvlačenje garnizona JNA iz Hrvatske; 3) pune kontrole Bosne i Hercegovine sa krajnjim ciljem da se odbrani srpski narod i njegova nacionalna prava kada to postane aktuelno; 4) stvaranje i obrane nove*

---

⁷ V. Kadijević. **Moje viđenje raspada**. Beograd: Politika, 1993., str. 92.

*jugoslovenske države onih jugoslovenskih naroda koji to žele, u ovoj fazi srpskog i crnogorskog naroda*⁸.

S današnjeg stajališta ova strategija uporabe JNA u vremenu raspada Jugoslavije može se analizirati i procjenjivati s mnogih stajališta. Od ideološke indoktriniranosti vodstva JNA, po kojemu je nova hrvatska vlast "ustaška", do poimanja Njemačke kao stalnog povijesnog neprijatelja Srbije i Jugoslavije. Za naš je prikaz daleko važnije prihvatiti tu strategiju kao realnu političku činjenicu, jer se JNA u Hrvatskoj i Sloveniji sukladno tim zadaćama i ponašala. Je li ta strategija dobra ili loša, ispravno ili krivo postavljena, teorijsko je pitanje irelevantno za djelovanje i učinke vojske na rušenje hrvatske vlasti i razaranje Hrvatske. Zato iznenađuje iskrenost i preciznost kojom general Veljko Kadijević iznosi svoja stajališta, jer se na temelju njegovih ocjena i prikaza može nedvojbeno prepoznati s kakvim su sve pogibeljima bili suočeni hrvatska politika i hrvatski narod na putu do pune samostalnosti i teritorijalne cjelovitosti.

U provedbi zacrtanih zadaća uporabe oružanih snaga general Kadijević nabraja i tri načela kojih se treba držati.

- *preduzimati radnje i aktivnosti koje će maksimalno omogućiti da se zadatak izvrši funkcijom odvratanja*
...
- *Svjesno dozvoliti da neprijatelj prvi napadne i to tako da cijeli svijet jasno vidi ko je agresor i šta hoće. Ovo je ključni stav zbog koga smo bili često*

---

⁸ V. Kadijević, isto, 1993., str. 92. - 93.

kritikovani, čak nazivani izdajnicima i sl. Međutim, nama je bilo potpuno jasno da bi radeći suprotno, kako su inače neki sugerisali, pored ogromnih političkih gubitaka u datim međunarodnim okolnostima, potpuno upali u zamku brze i razorne vojne odmazde koja bi se u prvom redu sručila na Srbiju...

- *Teritorijalnu obranu maksimalno paralisati u onim djelovima zemlje gdje bi ona mogla poslužiti kao baza za stvaranje vojske secesionističkih republika, odnosno secesionističkih snaga. U tom cilju je sva teritorijalna odbrana razoružana prije nego što su počeli oružani sukobi u Jugoslaviji. Pored toga, preko dijela starešina u Teritorijalnoj odbrani nastojali smo istu maksimalno držati van kontrole secesionističkih političkih rukovodstava. U tome smo djelomično uspjevali, svugdje više nego u Sloveniji. Naravno, da smo teritorijalnu odbranu srpskih dijelova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini upotrebili u dejstvima zajedno sa JNA⁹.*

JNA nije uspjela ostvariti svoje zadaće jer je njezina strategija (u većoj mjeri nego vojna sila) bila poražena djelovanjem predsjednika Tuđmana i hrvatske politike. A poražena je upravo u te tri ključne točke po kojima se trebala provesti: "odvraćanjem", "da svijet prepozna agresora" i "stvaranjem vlastitih oružanih snaga". Politika

---

⁹ V. Kadijević, isto, 1993., str 93. - 94. Usputna napomena. Već i ovo citirano očitovanje prvog čovjeka JNA o ciljevima, naoružavanju i uporabi pobunjenih Srba u RH dokazuje koliko je neutemeljena i neistinita Mesićeva tvrdnja da Beograd nisu 'interesirali ni Hrvatska ni Srbi u Hrvatskoj'.

predsjednika Tuđmana na putu međunarodnog priznanja Hrvatske bila je upravo takva: odvratiti Beograd i JNA od primjene sile i "vojnog rješenja" državne krize, upoznati svijet s agresorom na novu demokratsku državu Hrvatsku, a pripremati vlastitu vojsku.

Sljedeći kroki događaja¹⁰, od 24. i 25. siječnja 1991., treba razumjeti ili ga se može tumačiti upravo sa stajališta tih oprečnih politika i strategija. Da je nadvladala politika Beograda i da je JNA tada izišla na ulice, uhitila ministre u Vladi RH, "preuzela kontrolu nad republičkom policijom" i zaposjela državne institucije u Zagrebu, teško da bi bila ostvarena samostalna i suverena Hrvatska. Do toga nije došlo zahvaljujući hrvatskoj strategiji "odvraćanja" i pregovaranja, te "dokazivanja svijetu tko je agresor", ali i ustupcima da će demobilizirati pričuvni sastav policije. Zato nije slučajno što je predsjednik Tuđman istoga dana poslao pismo predsjedniku Bushu kako bi "svijet prepoznao tko je agresor" na Hrvatsku i njezinu demokratsku Vladu, ali je istodobno poslao i Mesića s porukom predsjedniku Predsjedništva SFRJ i predsjedniku Srbije kako je potrebno razgovarati da bi se izbjegao rat. Pismo Bushu i poruka Joviću i Miloševiću dio su jedne te iste strategije koja je imala cilj osigurati budućnost Hrvatske.

---

¹⁰ Prikaz događaja u cijelom ovom poglavlju, a ne samo onih povezani s razdobljem od 25. i 26. siječnja 1991., rađen je na temelju rada Ivana Bilića "Kronologije raspada Jugoslavije i nastanka Republike Hrvatske", **Nacional Security and the Future** (5)1-2(2005) str. 35. - 184.; dio formulacija o pojedinim događajima preuzet je u cijelosti iz rada Ivana Bilića, a drugi je dio prilagođen i dopunjen za potrebe ovoga prikaza.

Mesić je bio sudionik u tim zbivanjima, ali ništa od toga nije svjedočio u Haagu. Štoviše, poruku predsjednika Tuđmana koju je prenio Joviću datirao je u sasvim drugo vrijeme i stavio u drugi kontekst. Ako je to učinio iz neznanja ili zaboravnosti onda vjerojatno nije svjestan važnosti i dalekosežnosti događaja u kojima je sudjelovao. Ako je to učinio namjerno onda je pred Haaškim sudom odgovoran za neistine koje je iznosio pod prisegom.

- **23. siječnja 1991.** Štab vrhovne komande JNA izdaje priopćenje za javnost o tome kako će, ne raspusti li Hrvatska svoje paravojne "sastave, podići borbenu gotovost jedinica na nivo koji će garantovati sprovođenje na zakonu zasnovanog krivičnog postupka i izvršenja sudskih odluka".
- **23. siječnja 1991.** Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman obraća se "Proglasom svim Hrvatima i prijateljima hrvatskog naroda širom svijeta" u kojem ističe ozbiljnu opasnost od vojnog udara u RH.
- **24. siječanj 1991.** Vlada RH preuzet će odgovornost za sastav i naoružanje policije i suprotstaviti se namjeri JNA da na području Hrvatske preuzme kontrolu nad republičkom policijom pod izlikom izvanrednih okolnosti.
- **24. siječnja 1991.** Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman šalje pismo predsjedniku SAD-a Georgeu Bushu u kojemu tvrdi da su prijetnje JNA o vojnom udaru u RH vrlo stvarne. U pismu između ostaloga stoji:

Katastrofu u Jugoslaviji može spriječiti izričita poruka Sjedinjenih Američkih Država da one podržavaju većinu, misleći na novouspostavljene demokratske republike, pozivajući na mirno rješenje

radi osiguranja buduće stabilnosti i na poštivanje unutarnjih granica i na suradnju medju spomenutim nacionalnim državama.

Jugoslavija nije Sovjetski Savez; Srbija nije Rusija; a Jugoslavenska armija nije Sovjetska armija.

Neoprostiva bi pogreška bila ako bi došlo do toga da se ponovno nametne komunistička strahovlada nad većinom u Jugoslaviji koja je na slobodnim izborima uspostavila svoju demokratsku vlast. To ne bi bilo u interesu jugoslavenskih naroda niti Sjedinjenih Americkih Država. A to je moguće izbjeći odlučnim stajalištem Sjedinjenih Americkih Država.

Ako se sa spomenutim zastrašivanjem odmah ne prekine, to će imati dugotrajne i pogubne posljedice. Stoga očekujemo potporu Sjedinjenih Americkih Država¹¹.

- **24. siječnja 1991.** Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman šalje preko hrvatskog člana Predsjedništva SFRJ Stjepana Mesića poruku i ponudu predsjedniku Predsjedništva Borisavu Joviću i predsjedniku Srbije Slobodanu Miloševiću za sastanak u četvero.
- **24. siječnja 1991.** JNA uhićuje nekoliko osoba zbog "nezakonitog" uvoza oružja u RH i poticanja oružane pobune (Đuro Dečak, Antun Habijanec, Vinko Belobrčak i drugi).
- **24. siječnja 1991.** Dnevnik TV Beograd prikazuje film koji su tajno snimili pripadnici KOG JNA, na kojemu Martin Špegelj pokušava od suradnika KOS-a kapetana JNA Vladimira Jagara kupiti i uvesti oružje u Hrvatsku. Tijekom snimljenoga razgovora Špegelj spominje i "odrede za likvidaciju čija bi zadaća

---

¹¹ Pismo Predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana predsjedniku SAD-a Georgu Bushu, 24. siječnja 1991., Ured predsjednika RH, pismohrana.

bila da ubijaju više srpske časnike i otimaju njihove obitelji"¹². Film je trebao poslužiti kao opravdanje za izvođenje vojnog udara u Hrvatskoj; poslužio je i kao dobra promidžbena poruka srpskim pobunjenicima u Hrvatskoj i pripadnicima JNA da "ih ustaška hrvatska vlast želi ubijati".

- **25. siječnja 1991.** JNA izdaje nalog za uhićenje ministra obrane RH generala Martina Špegelja te traži odobrenje saveznog Predsjedništva za nasilno razoružanje paravojsnih postrojba u RH. Borbena spremnost JNA podignuta je na najviši stupanj.
- **25. siječnja 1991.** Na izvanrednoj sjednici Sabora RH dr. Tuđman ističe kako je RH spremna za dijalog i obranu. Hrvatsko izaslanstvo, koje treba otputovati Beograd, dvoji glede osobne sigurnosti jer u Beogradu očekuju moguća uhićenja pa i likvidiranja.
- **25. siječnja 1991.** Prije sjednice saveznog Predsjedništva, na inicijativu dr. Tuđmana, održan je susret i razgovor hrvatskog i srpskog izaslanstva radi traženja zajedničkih stajališta u rješavanju krize u SFRJ.
- **25. siječnja 1991.** JNA traži odobrenje saveznog Predsjedništva za nasilno razoružanje paravojsnih postrojba u RH. (General Kadijević je tražio i prekid sjednice kako bi Predsjedništvo moglo pogledati dnevnik TV Beograd koji je prikazao film što ga je tajno snimio KOS, na kojemu M. Špegelj

---

¹² Kakva je bila uloga generala Martina Špegelja, i u ovom slučaju, za mnoge je analitičare upitna. Ocjenu njegova djelovanja vidi: I. Bilić, 2005.

pokušava ilegalno nabaviti oružje od suradnika KOS-a kapetana JNA Vladimira Jagara.) Prijedlog JNA nije dobio suglasnost većine članova Predsjedništva. Kasno uvečer, na sjednici proširenog sastava Predsjedništva (iz RH nazočili su predsjednik Republike Franjo Tuđman, predsjednik Sabora Žarko Domljan i predsjednik Vlade Josip Manolić), postignut je dogovor o raspuštanju postrojba pričuvnog sastava MUP-a RH i o istodobnom ukidanje borbene spremnosti JNA.

- **26. siječnja 1991.** predsjednik Tuđman na sjednici Sabora je izjavio: "Bili smo na rubu građanskog rata". Istaknuo je nužnost nastavka razgovora kako bi se "na demokratski i miroljubiv način našlo rješenje o mogućnosti zajedničkog suživota ili o razlazu"¹³.

3. JNA: "Idemo na vojni udar"

Vojni vrh, u siječnju 1991., nije uspio dobiti privolu većine u Predsjedništva SFRJ za razoružavanje "paravojnih" formacija i vojno svrgavanje Vlade RH. Pomno pripremana akcija "Štit", koja je trebala poslužiti za uhićenje ministra obrane RH Martina Špegelja, nije realizirana. Zbivanja su, pak, u veljači izmicala kontroli JNA, a vojni

---

¹³ Istoga dana, 26. siječnja 1991., na konferenciji za tisak u Beogradu Vuk Drašković, predsjednik SPO, poručuje: „Može slobodno iz Jugoslavije otići tko god želi i ponijeti sa sobom ono što je samo njegovo. Hrvati mogu otići, ali na svojim opancima ne mogu ponijeti ni parče srpske zemlje. Dubrovnik ne mogu odnijeti. SPO se zalaže da se Dubrovniku vrati vjekovni autonomni status" (Ministarstvo informiranja RH, *Dnevni pregled*, 1991.). To govori predstavnik oporbe, čija su stajališta još radikalnija od službene srpske politike i politike JNA.

se vrh nije mirio s činjenicom da će ostati vojska bez države. Vojska je bila spremna kontrolirati prostor i teritorij, a zbivanja su nekontrolirano dobivala na ubrzanju u vremenu.

Sobranje Republike Makedonije, 25. siječnja 1991., donijelo je "Deklaraciju o nezavisnosti", ali i "Platformu za pregovore o budućnosti Jugoslavije"

Skupština Slovenije prihvatila je 20. veljače 1991. izmjene Ustava, kojima se Slovenija definira kao nezavisna država koja će s drugim zemljama članicama SFRJ utvrditi svoje odnose na temelju međunarodnih zakona.

Hrvatska je 21. veljače 1991. pokrenula postupak razdruživanja: Sabor donosi odluku o poništenju svih saveznih zakona koji su u suprotnosti s republičkima te se najavljuje da će Republika Hrvatska napustiti SFRJ dana 30. lipnja 1991. godine.

Na zasjedanju Skupštine Bosne i Hercegovine, 27. veljače 1991. godine, SDA i HDZ predlažu "Deklaraciju o državnoj suverenosti i nedjeljivosti Republike Bosne i Hercegovine"; srpska stranka SDS bila je protiv Deklaracije. Izetbegović je na Skupštini BiH izjavio da "suverenitet BiH ne bi žrtvovao za Jugoslaviju, a da bi za suverenitet BiH ušao u rat"¹⁴.

Bilo je očito da su se Hrvatska i Slovenija odlučile za osamostaljivanje i izlazak iz Jugoslavije, a da Makedonija i Bosna i Hercegovina čine prve korake prema suverenosti i samostalnosti.

---

¹⁴ Citirano prema B. Jović, isto, 1996., str. 280.

Srbi u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini suprotstavljaju se tim procesima na programu ostanka u Jugoslaviji, odnosno, pravu srpskoga naroda na samoodređenje - da živi u jednoj državi. JNA im daje, manje ili više prikriveno, logističku potporu za ostvarenje tih ciljeva.

Pobunjeni Srbi u Hrvatskoj, tj. "Srpsko nacionalno vijeće Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema", donosi 26. veljače 1991. "Deklaraciju o suverenoj autonomiji srpskog naroda"; a 28. veljače 1991. "Srpsko nacionalno vijeće SAO Krajine" prihvaća "Deklaraciju o razdruživanju Republike Hrvatske i SAO Krajine", tj. proglašava secesiju od RH i ostanak u Jugoslaviji¹⁵. Kada JNA nije izvela ni drugi vojni udar na Vladu RH planiran za 15. ožujka 1991., tada Skupština općine Knin, 18. ožujka 1991., donosi „odluku o potpunom i trajnom odvajanju od Republike Hrvatske“.

Protuhrvatsko raspoloženje (planirano) kulminira 3. ožujka 1991., kada je u Beogradu održan veliki protuhrvatski miting, na kojemu su broji sudionici uzvikivali ili nosili parole "Obesiti Tuđmana", "Obesiti Mesića", "Ubiti Špegelja", "Ubiti Boljkovca". "Blokirati Markovića", "Ustaše! Ustaše!", "Hoćemo oružje", "Idemo u Krajinu"¹⁶.

Tjedan dana kasnije, 9. ožujka 1991., započinju višednevni protuvladini prosvjedi u Beogradu. Najmanje 100.000 prosvjednika prosvjeduje protiv Miloševića i SPS-a.

---

¹⁵ Tijekom ožujka počinju „pobune“ lokalnih Srba na području Pakraca i Borova Sela, koje rezultiraju većim brojem poginulih i ranjenih osoba; počinje i aktivno angažiranje JNA na srpskoj strani.

¹⁶ Hina, Baza EVA, 3.3.1991.

Jake policijske snage napadaju prosvjednike. Najmanje dva prosvjednika su ubijena. Tijekom telefonske sjednice Predsjedništva SFRJ, suglasnost za korištenje JNA dali su svi članovi Predsjedništva osim Janeza Drnovšeka i Stjepana Mesića koji nisu bili pitani za mišljenje. Oko 19.30 sati tenkovi JNA izišli su na ulice Beograda. Uhićeno je 213 osoba, među kojima i organizator mitinga Vuk Drašković.

Razloge masovnom nezadovoljstvu Miloševićevom politikom treba tražiti ne samo u jakoj oporbi njegovoj politici nego i u velikom nezadovoljstvu neostvarivanjem ciljeva njegove politike. Jedino je tako moguće protumačiti činjenicu da su prosvjede organizirali i bili uhićeni oni koji su bili još radikalniji od Miloševića i službene srbijanske politike u nastojanju da se Jugoslaviju očuva silom i da "svi Srbi žive u jednoj državi".

Vojni vrh i srpski dio Predsjedništva SFRJ, nakon neuspješnog pokušaja uvođenja vojnog stanja u Hrvatskoj 25. siječnja 1991., jedini izlaz vidi u vojnom slamanju "secesionističkih" težnja Slovenije i Hrvatske kako bi sačuvali Jugoslaviju. Oni drugog izlaza nisu vidjeli i u sljedećih mjesec i pol dana ponovno su pripremali temelj kako bi uporabili vojsku za rušenje Vlasti u Hrvatskoj i Sloveniji. Uhićenje predsjednika Tuđmana radi veleizdaje, zato što je uputio pismo predsjedniku Bushu za intervenciju SAD, bio je tek pomoćni plan koji je vjerojatno bio u "funkciji odvraćanja", tj. trebao je prestrašiti i usporiti Hrvatsku na njezinu putu ka osamostaljenju.

Podsjećamo samo na neke događaje koji su uslijedili poslije 25. siječnja 1991.

- **13. veljače 1991.** Na traženje predsjednika Predsjedništva SFRJ, Savezno javno tužiteljstvo dostavilo je mišljenje o krivično-pravnoj odgovornosti predsjednika Tuđmana zbog pisma koje je uputio predsjedniku Bushu 24. siječnja 1991. U zaključku Saveznog javnog tužiteljstva što ga je potpisao Ljubomir M. Prljeta, stoji:

Iz izloženog proizilazi da je dr Franjo Tuđman pomenutim pismom pokušao da navede Sjedinjene Američke Države da preduzmu mere kojima bi bio povredjen suverenitet SFRJ, i to u oblasti njene bezbednosti, a to krivično pravo zabranjuje. U krivično-pravnom sagledavanju ovakvog pokušaja od značaja je celokupna aktivnost dr Franje Tuđmana i u drugim relevantnim kontaktima sa SAD (iz pisma se vidi da su takvi kontakti postojali na šta dr Franjo Tuđman potseća Predsednika SAD rečima: "kao što ste već upoznati") i sa ostalim državama, kao i proizašle posledice i posebno one posledice koje mogu nastupiti. Cenila bi se i ukupna aktuelna kretanja i iskustva u medjdržavnim odnosima¹⁷.

- **25. veljače 1991.** u razgovoru s Borisavom Jovićem Veljko Kadijević iznosi podroban plan JNA za nasilno rušenje vlasti u Hrvatskoj i Sloveniji. Traži se političko odobrenje za rušenje vlasti u Sloveniji i Hrvatskoj na sjednici Predsjedništva koja se treba održati 1. ožujka. Počinju se javljati naznake povezivanja samo s onima koji žele Jugoslaviju, bez obzira na to gdje žive. Ako Makedonija i BiH ne žele milom ostati u Jugoslaviji, potrebno je "kombinovanim političkim merama - demonstracijama i pobunama" srušiti njihovo vodstvo "ili ih

---

¹⁷ Savezno javno tužiteljstvo, Beograd, 13. veljače 91., Str. Pov., 2/91. Dopis upućen Predsedništvu SFRJ, Beograd, (veza: Vaš akt Str. Pov. Br. 38/2 od 1. i 5. februara 1991. godine).

preokrenuti u drugom pravcu". Srbijanskom vrhu ne odgovara to što Kadijević ne odustaje od napada na Sloveniju, jer "posle akcije u Hrvatskoj, krenulo bi se na Sloveniju. U Hrvatskoj, a docnije i u Sloveniji, kao prva varijanta, mogla bi biti vojna uprava, a potom formiranje institucija od nekompromitovanih ličnosti.. Dalji postupak... vršio bi se na osnovu odluke Predsedništva SFRJ"¹⁸.

- **1. ožujka 1991.** Hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman pismom je izvijestio predsjednika Predsjedništva SFRJ Borisava Jovića da neće nazočiti sjednici Predsjedništva, jer je kao točku dnevnog reda stavio njegovo pismo predsjedniku SAD-a Georgu Bushu, pribavivši prethodno mišljenje saveznog javnog tužitelja da je to "Krivično djelo veleizdaje"¹⁹.
- **6. ožujka 1991.** Borisav Jović odobrava, bez sjednice Predsjedništva i bez provedenih konzultacija s članovima Predsjedništva, uporabu JNA na području Pakraca. Naknadno su, „uz manje negodovanje“, svoju suglasnost za donošenje te odluke dali i Janez Drnovšek i Vasil Tupurkovski (uz stalna četiri glasa Srbije i Crne Gore).
- **12. ožujka 1991.** Izvanredna sjednica Predsjedništva SFRJ održana je na zapovjednom mjestu JNA, u podzemnim prostorijama objekta u Užičkoj 15 u Beogradu. JNA drugi put traži odobrenje za nasilno

---

¹⁸ B. Jović, isto, 1996., str. 278.

¹⁹ Kronologija, HIC, 1998., str. 42.

rušenje vlasti u RH i Sloveniji, uz proglašenje stanja neposredne ratne opasnosti na području cijele SFRJ, donošenje odluke o podizanju borbene spremnosti i dodatnu mobilizaciju pripadnika JNA, razoružavanje i rasformiranje nelegalnih oružanih formacija te nastavak političkih razgovora o budućem uređenju SFRJ, referendum na kojima će se narodi - a ne republike - očitovati o svojim željama. Prijedlog je odbijen (omjer glasova 4:4). Ministar obrane Veljko Kadijević kasno noću, nakon održanog prvog dijela sjednice Predsjedništva i nakon tajnih konzultacija s Borisavom Jovićem, leti u Moskvu na tajni sastanak s ruskim ministrom obrane maršalom Jazovim, gdje traži njegovu potporu za izvođenje "vojno-državnog udara". Kadijević ne dobiva potporu kakvu je očekivao.

- **13. ožujka 1991.** Na sastanku sa Slobodanom Miloševićem i Borisavom Jovićem, general Kadijević je izjavio "idemo na vojni udar. Nezavisno do toga da li će ili neće usvojiti predloženu odluku". Izvest će "vojni udar" tako što će "smijeniti Vladu i Predsjedništvo" dok bi Skupština ostala, ali bez prava na zasjedanje. Budući da se očekuje odbijanje traženih odluka, Jović namjerava, nakon održane sjednice, dati ostavku, čime će se otvoriti i pravni put da JNA provede planirani vojni udar: "Ostaviću vojsci prostor za delovanje"²⁰.
- **14. ožujka 1991.** Nastavljaajući sjednicu od 12. ožujka, savezno Predsjedništvo ponovno odbija

---

²⁰ B. Jović, isto, str. 296.

prijedlog vodstva JNA o uvođenju "izvanrednog stanja" u SFRJ.

- **15. ožujka 1991.** Sjednica Predsjedništva je nastavljena; odbijena je "odluka o uvođenju izvanrednog stanja" a donesena je "odluka o razoružavanju nelegalnih paravojnih formacija". Poslije sjednice Predsjedništva Borisav Jović podnosi ostavku na dužnost člana saveznog Predsjedništva. Posljednju izjavu na toj sjednici dao je Veljko Kadijević: "Štab Vrhovne komande ... uzima sebi pravo i obavezu da odmah, nakon ove odluke, procjeni situaciju i povuče konsekvence koje iz nje proizlaze"²¹.
- **16. ožujka 1991.** Ostavku na članstvo u Predsjedništvu SFRJ, u dogovoru s Borisavom Jovićem, podnose predstavnici Vojvodine i Crne Gore, Kostić i Bućin.
- **17. ožujka 1991.** Slobodan Milošević saziva sjednicu srbijanske Skupštine, proširenu načelnicima svih općina u Srbiji, kako bi dobio potporu za svoje djelovanje prema Hrvatskoj. Izjavljuje da će "Armija ustavno postupiti ako sutra razoruža HDZ", jer očekuje intervenciju pripadnika MUP-a Republike Hrvatske protiv osoba koje su prethodnoga dana proglasile "državu Krajinu" u Hrvatskoj.
- **19. ožujka 1991.** Štab vrhovne komande JNA izdaje priopćenje u kojemu ističe namjeru nemiješanja u

---

²¹ B. Jović, isto 1996., str. 304.

političke dogovore, ali i to da neće dopustiti građanski rat ni međurepubličke sukobe.

- **20. ožujka 1991.** Borisav Jović povlači svoju ostavku na članstvo u saveznom Predsjedništvu, na „nagovor Skupštine Srbije koja nije prihvatila ostavku“. Ostavku je, zapravo, povukao zato što JNA nije intervenirala, a realnom je postala mogućnost djelovanja Predsjedništva i bez njega.
- **21. ožujka 1991.** Održana je sjednica proširenog sastava Predsjedništva SFRJ. Dogovorena je potreba organiziranja izravnih pregovora predsjednika republika o budućnosti Jugoslavije.

Od prosinca 1990. do ožujka 1991. SFRJ je bila na rubu rata. JNA je počela s uhićenjem hrvatskih građana. Raspisala je tjeralicu za ministrom obrane Martinom Špegeljom.

Borisav Jović pokušao je da Predsjedništvo SFRJ donese političku osudu pisma predsjednika Tuđmana predsjedniku Bushu, osudu koja je trebala poslužiti za "poduzimanje mera nadležnih organa" protiv predsjednika Republike Hrvatske zbog veleizdaje.

Dva je puta JNA pripremala vojni udar kako bi srušila vlast u Hrvatskoj i Sloveniji. Vojni se vrh nije usudio izvesti vojni udar bez odluke Predsjedništva SFRJ kao vrhovnog zapovjednika JNA, ali nije ni odustao od provedbe tih planova, jer je odnos snaga u Predsjedništvu SFRJ bio 4:4. Generalštab JNA nije odustao od provedbe svojih planova, ali nije mogao prema javnosti ići otvoreno u njihovu realizaciju.

Vojni vrh početkom 1991. još je uvijek imao cilj očuvati Jugoslaviju, za razliku od srpske i srbijanske politike, koja je već tada bila svjesna da Jugoslavija neće preživjeti demokratske promjene i da treba ostvariti "krunu" Jugoslaviju, tj. Veliku Srbiju.

Zato su pobunjeni hrvatski Srbi proglasili svoju "državu", njezino razdruživanje od Hrvatske i pripojenje Jugoslaviji. Zato je i Srbija radila na ostvarenju svojih planova. Započela je s njihovim ostvarenjem i na gospodarskoj razini tako što je počela masovno plijeniti imovinu hrvatskih tvrtki na svome području (prve su na udaru bile tvrtke „INA“, „Bagat“, „Varteks“, „Gavrilović“...).

JNA je još uvijek bila samostalni politički čimbenik u kohabitaciji s politikom Slobodana Miloševića, ali ne i pod njegovom potpunom kontrolom. To će se dogoditi tek kasnije.

U tim i takvim okolnostima, kada se pripremaju "vojno-državni udari", ali ne odgađa rat za koji su bili spremni pobunjeni Srbi u Hrvatskoj, nakon što je Hrvatska izbjegla jedan a JNA planirana i drugi vojni udar, uz optužnicu za veleizdaju, dr. Franjo Tuđman opet je uputio dva poziva na dvije različite adrese, a oba pisma imala su za svrhu ojačati položaj Hrvatske i dobiti na vremenu.

Prvo pismo uputio je 8. ožujka 1991. predsjedniku Republike Srbije Slobodanu Miloševiću:

U zaključku razgovora između vrhovništava Republike Srbije i Republike Hrvatske - što smo ih imali 25. siječnja o. g. u Beogradu - suglasili smo se da nam je u zajedničkom interesu da nastavimo radne razgovore u cilju što skorijeg iznalaženja demokratskog rješenja za izlaz iz sadašnje državno-političke krize.

U svezi s tim dogovorom predlažem Vam da što prije održimo sastanak u užem sastavu u Zagrebu, na kojem bismo mogli konkretnije raspraviti i o potrebi rada eksperata za pojedina pitanja²².

Kakva je bila komunikacija do konačnog dogovora o mjestu i susretu koji se dogodio 25. ožujka 1991. tek će trebati ustvrditi. Za interpretaciju Mesićeva svjedočenja to i nije od presudne važnosti. Prvo zato što je očito da je tijekom sljedećih dana, tj. od 9. ožujka Milošević bio zauzet opstankom na vlasti zbog masovnih prosvjeda u Beogradu, a potom je od 12. do 15. 3. 1991., na dnevnome redu bio vojni udar što ga je planirala provesti JNA u dogovoru s Jovićem i Miloševićem kako bi smijenili i Vladu i Predsjedništvo SFRJ.

Činjenica je da je do susreta došlo 25. ožujka 1991. u Karađorđevu. Pismo je čvrsti dokaz da je Mesićevo svjedočenje o njegovoj organizaciji toga sastanka čista tlapnja²³. No, pismo je i potvrda da ekspertni timovi nisu dobili zaduženje crtati karte "podjele Bosne", što neistinito svjedoči Mesić, jer u pismu predsjednika Tuđmana stoji: "... predlažem Vam da što prije održimo sastanak u užem sastavu u Zagrebu, na kojem bismo mogli konkretnije raspraviti i o potrebi rada eksperata za pojedina pitanja".

Predsjednik Tuđman je u svome pismu od 8. 3. 1991. predložio da se razmotri "potreba" osnivanja ekspertnih

---

²² Pismo predsjednika RH dr. Franje Tuđmana predsjedniku RS Slobodanu Miloševiću, 8. 3. 1991., Pismohrana, Ured Predsjednika RH.

²³ "U ožujku 1991. godine organizirao sam prvi sastanak Miloševića i Tuđmana" S. Mesić, Iskaz haaškim istražiteljima, 1997.

timova "za pojedina pitanja". U vrijeme kada pobunjeni Srbi u Hrvatskoj proglašavaju odcjepljenje od Hrvatske i spremni su na rat uz potporu JNA, a Hrvatska je nemoćna jer joj prijeti vojna intervencija od te iste JNA, što predsjednik Republike Hrvatske može predložiti nego da prijedloge rješenja svih tih pitanja pripreme eksperti?

Drugo je pismo važno za razumijevanje političkog razmišljanja i djelovanja predsjednika Tuđmana. U situaciji kada najviše savezno tijelo, kolektivni šef države, Predsjedništvo SFRJ ne funkcionira zbog ostavki Jovića, Bućina i Kostića, predsjednici dr. Franjo Tuđman i Milan Kučan uputili su 18. 3. 1991. poziv svim predsjednicima republika:

U situaciji koja je nastala ostavkom gospodina Jovića, i izjavom gospodina Miloševica, predsjednika Republike Srbije, držimo da je za demokratski izlaz iz političke i državne krize neophodno održati sastanak najviših predstavnika vlasti suverenih republika.

U tu svrhu upućujemo poziv za sastanak predsjednicima republika, odnosno predsjednicima Predsjedništava svih republika na kome bismo razmotrili nastalu situaciju i prijedloge za demokratski izlaz iz krize.

Predlažemo da se sastanak održi u Zagrebu, 21. ožujka 1991. u 10,00 sati ali smo spremni da se dogovorimo o sastanku i na drugom mjestu gdje zato postoje uvjeti.

Inicijativu su dali predsjednici Tuđman i Kučan, a zaključak je donijelo Predsjedništvo SFRJ, koje je, nakon povlačenja ostavki na sjednici u Beogradu od 21. ožujka 1991., predložilo susrete "svih federalnih jedinica u cilju pronalaženja rešenja". Dr. Smilja Avramov tvrdi: "Bio je to korak u pravcu vanustavnog regulisanja odnosa"²⁴. Bio je to

---

²⁴ S. Avramov. Postherojski rat Zapada protiv Jugolsavije. Veternik: LDI, 1997., str. 140.

korak prihvaćanja političke realnosti: središte političke moći i formalno se prenijelo na republike, a procesi dezintegracije Jugoslavije su se ubrzavali zbog nespremnosti saveznih institucija na demokratske promjene i dijalog.

Borisav Jović, predsjednik Predsjedništva Jugoslavije, još je početkom listopada 1990. odgovorio Slobodana Miloševića od susreta s dr. Franjom Tuđmanom s argumentom: "Razgovarati treba samo u okviru sastanaka u federaciji. Isto važi i za Slovence. Sve ih treba terati u kolektivne susrete"²⁵. Taj je argument u ožujku 1991. prestao vrijediti. One republike koje su proglasile svoju suverenost, od svojih su predsjednika očekivali da se ponašaju kao predstavnici suverenih država čak i kada te republike nisu kontrolirale cijeli svoj teritorij i nisu bile međunarodno priznate. I ostali predsjednici Republika ili predsjednici Predsjedništva republika prihvatili su isti obrazac ponašanja. To su shvatili i Slobodan Milošević i Borisav Jović. Posljedica te činjenice jest ta da su se republike sve više oslobađale od saveznih institucija, ali i ta da se JNA sve brže pretvarala u instrument srpske politike i u srpsku vojsku.

Samo Stjepan Mesić nije shvatio, ni nakon šest godina, promjenu odnosa koja se početkom 1991. dogodila na relacijama savezne institucije - republike, jer on i 1997. zamišlja da je njegova uloga predsjednika Predsjedništva SFRJ u funkciji subordinatora bila jednaka ulozi Borisava Jovića 1990.: "Kao predsjednik SFRJ često sam koordinirao s

---

²⁵ B. Jović, isto 1996., str. 183.

Franjom Tuđmanom, koji je bio predsjednik Republike Hrvatske"²⁶.

Pismo predsjednika Tuđmana predsjedniku Miloševiću za bilateralno uređivanje odnosa dviju republika te iniciranje odluke Predsjedništva SFRJ o susretima predsjednika republika "vanustavno je reguliranje odnosa" samo sa stajališta unitarne ili centralizirane državne politike, koja se u multinacionalnoj Jugoslaviji često vodila na uštrb republika koje nisu bile nazočne dogovorima (ili koje su bivale nadglasane).

Razgovarati s predstavnikom susjedne zemlje jest obveza ako je on legitimni i legalni predstavnik te zemlje. Razgovarati se mora osobito onda kada postoji sukob u vlastitu dvorištu, sukob što ga logistički podupiru i Srbija i JNA, a u vremenu kada rastava braka jugoslavenskih republika nije provedena.

4. Tajni sastanak u Karađorđevu

Kako bi susret u Karađorđevu postao mitsko mjesto "podjele Bosne" između predsjednika Miloševića i Tuđmana, tvorci toga mita prvo su morali proglasiti taj susret tajnim sastankom. Jer nije uvjerljivo ako se na javnom sastanku sklapaju tajni dogovori. Lakše je prihvatiti teoriju zavjere ako se na "tajnom sastanku" postiže "tajni dogovor" između dvojice a na račun trećega, tj. Bošnjaka (tada još Muslimana), koji nisu bili nazočni sastanku.

Postavku da je u Karađorđevu bila riječ o tajnom sastanku prihvatilo je i Haaško tužiteljstvo. Haaški

---

²⁶ S. Mesić, Iskaz haaškim istražiteljima, 1997., u prilogu.

tužitelj Kehoe tumači predsjedniku Suda tijekom ispitivanja akademika Dušana Bilandžića, koji je u slučaju Blaškić svjedočio kao ekspert Suda:

Mr. Kehoe: *Gospodine Predsjedniče, uz dužno poštovanje, postoje brojna pitanja - ne brojna, ali vrlo važna pitanja u svezi s tim **vrlo važnim tajnim sastankom** u Karađorđevu, koje treba postaviti ovome svjedoku.*

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje akademika Dušana Bilandžića 9.9.1998., str. 11389-11390.

No haaški tužitelj gospodin Kehoe ne samo što je prihvatio teoriju o tajnom sastanku u Karađorđevu nego ne zna ni točan datum održavanja toga "vrlo važnog tajnog" sastanka, vjerojatno želeći i svojim "neznanjem" potvrditi koliko je taj sastanak bio tajan, budući da mu se ni datuma ne zna.

Mr. Kehoe: *Sada, doktore, što ste raspravljali tijekom toga (sastanka eksperata - prim. M. T.) je **tajni sastanak** u Karađorđevu **10. i 11. ožujka** 1991. između predsjednika Srbije Miloševića i predsjednika Hrvatske Tuđmana;*

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje akademika Dušana Bilandžića 8. 9. 1998., str. 11364.

Za pravne laike bilo koja sudnica jest mjesto na kojemu se trebaju utvrditi činjenice i istina. Zato začuđuje što se ni Haaško tužiteljstvo, kako optužnicama tako i u svome obraćanju svjedocima, ni Haaški sud u presudi, nisu potrudili utvrditi tako elementarne činjenice kao što su datum sastanka u Karađorđevu te da taj sastanak nije bio "tajni sastanak", jer su o njemu izvijestile mnoge novinske agencije.

ZAGREB, 25. ožujka (Hina) - Pred predstojeći sastanak šestorice predsjednika republika koji će se održati ovog tjedna, kako je priopćeno, danas su se u graničnom području dviju republika sastali

predsjednici Republike Hrvatske i Republike Srbije dr. Franjo Tuđman i Slobodan Milošević.

U višesatnom razgovoru koji se odnosio na ključna pitanja političke i gospodarske krize, te budućih odnosa u Jugoslaviji razmotrena su glavna pitanja sadržaja predstojećeg sastanka predsjednika republika. Usprkos poznatih razlika o temeljnim pitanjima, a koja se tiču interesa republika Hrvatske i Srbije, odnosno hrvatskog ili srpskog naroda, a uzimajući u obzir da su odnosi Hrvatske i Srbije, odnosno hrvatskog i srpskog naroda od ključne važnosti za sveukupnost odnosa pa i rješavanja državno-političke krize u SFRJ, razgovor je vođen u nastojanju da se odstrane opcije koje ugrožavaju interese bilo hrvatskog bilo srpskog naroda u cjelini i da se traže trajna rješenja uz poštivanje povijesnih interesa naroda. Zaključeno je:

- da se odredi vrijeme za rješavanje postojecih jugoslavenskih problema najduže do dva mjeseca, što će biti zajednički predloženo na predstojećem sastanku predsjednika republika,

- te da se u uvjetima produblivanja gospodarske krize razmotre rješenja i prijedlozi po ugledu na prijedlog Privredne komore Jugoslavije o promjenama u radu i sastavu Saveznog izvršnog vijeća u prijelaznom periodu u interesu zaštite zemlje od gospodarskog kolapsa, kaže se na kraju priopćenja sa sastanka predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana i predsjednika Republike Srbije Slobodana Miloševića.

Izvor: HINA, Baza EVA, 25. 3. 1991.

LJUBLJANA, 26. ožujka (Hina) - Jedan od motiva za susret Tuđmana i Miloševića vjerojatno je spoznaja obojice da je njihova politika, koja se međusobno isključuje, počela razarati položaj Miloševića, a naćinjati i Tuđmanov autoritet, kazano je u današnjem komentaru Radio-Slovenije o jućerašnjem sastanku hrvatskog i srbijanskog predsjednika. ... To više, navodi se, vrijedi za Miloševića "ćiji se položaj nakon beogradskih događaja već zaljuljao. A Kninska krajina je najavljenim odcjepljenjem od Hrvatske prilićno porušila mnoge Tuđmanove planove o suverenoj i samostalnoj Hrvatskoj".

Među ćimbenicima što su utjecali na susret na vrhu možemo ubrojiti i sve raširenije međurepubličke pregovore, djelomice ili samo prividno povlaćenje armije iz politićkog života, a svakako i naćetu

funkciju djelovanja i utjecaja Predsjedništva SFRJ komentira susret dvaju predsjednika Radio-Slovenija. ... Milošević i Tuđman će, naime, zajedno predložiti dvomjesečni rok za rješenje jugoslavenske agonije i bili su djelomice složni i u prijedlozima za promjenu rada i sastava SIV-a da bi državu zaštitili od gospodarskog kolapsa", kaže komentator slovenskog Radija. Znači li to da je započelo odbrojavanje Anti Markoviću, da iz vlade može ispasti i neki naš predstavnik, pita se u komentaru i dodaje da je "susret svakako postavio mnogo pitanja, na koje cemo odgovore morati još pričekati...

Izvor: HINA, Baza EVA, 26. 3. 1991.

PARIZ, 27. ožujka (Hina) - Sastanak predsjednika dviju najvećih jugoslavenskih republika, Tuđmana i Miloševića, komentira se u Francuskoj kao dobar znak da je moguć sporazum o preuređenju Jugoslavije. Katolički dnevnik "La Croix" piše da je Jugoslavija "krenula ka konfederativnom modelu", po uzoru na Europsku zajednicu, kao što predlažu Hrvatska i Slovenija.

Predsjednik Srbije Milošević sve dosad se tome "oštro suprotstavljao", ističe taj list. Sada, međutim, "spašava obraz", jer pristaje na konfederativni projekt "sjevernih republika" u kojem će se veze među republikama ograničiti na privredu, diplomaciju i vojsku. "La Croix" objavljuje i analizu poznatog povjesničara za Srednju Europu Francois Feuilletea: sastanak Tuđman-Milošević ocjenjuje se kao "veliki napredak prema preuređenju Jugoslavije". "Milošević je možda shvatio" - kaže Feuilleteau - "da se mora odreći plana o velikoj Srbiji i prihvatiti konfederalni model Jugoslavije da bi spasio svoju vlast". Svi vodeći francuski listovi - "Le Monde", "Le Figaro", "Liberation" - objavljuju kraća ili šira izvješća o "graničnom susretu" predsjednika Hrvatske i Srbije, s poantom da su se dvije najveće republike složile da u dva sljedeća mjeseca riješe "tešku jugoslavensku krizu".

Izvor: HINA, Baza EVA, 27. 3. 1991.

DUSSELDORF, 27. ožujka (Hina) - Njemački gospodarski list "Handelsblatt", što izlazi u Dusseldorfu, susretu dr. Franje Tuđmana i Slobodana Miloševića dodijelio je posebne prostore. U uokvirenu izvješću na naslovnoj

stranici, uz fotografiju dr. Tuđmana, beogradski dopisnik lista Georg von Hubbenet izvješćuje o iznenadujućem susretu dvojice političkih protivnika, ističući, kako bi - prema postignutom sporazumu - najkasnije za dva mjeseca mogle biti okončane formalne ustavne pripreme za konkretne pregovore o budućem ustrojstvu Jugoslavije. Dusseldorfski gospodarski dnevnik navodi, kako su Tuđman i Milošević također uglavili da će buduća jugoslavenska gospodarska politika biti vođena prema zamislima Privredne komore Jugoslavije, a ne prema reformskom planu predsjednika vlade Ante Markovica. "Prema viđenju Privredne komore, prije svega mora biti olabavljena restriktivna monetarna politika beogradske savezne vlade, čime bi bila povećana likvidnost jugoslavenskog gospodarstva", piše "Handelsblatt i ističe kako nije isključena daljnja devalvacija dinara.

Izvor: HINA, Baza EVA, 27. 3. 1991.

Poanta je u tome da su sve domaće i strane agencije izvjestile o "tajnom sastanku" u Karađorđevu. Uz različite komentare, svi su istaknuli ono što stoji i u francuskim medijima: "Svi vodeći francuski listovi - *Le Monde*, *Le Figaro*, *Liberation* - objavljuju kraća ili šira izvješća o 'pograničnom susretu' predsjednika Hrvatske i Srbije, ističući kako su se dvije najveće republike složile da u dva sljedeća mjeseca riješe 'tešku jugoslavensku krizu'."

Poanta je i u tome da je na prvome sastanku svih predsjednika republika, održanom 28. ožujka 1991., i usvojen zaključak da u roku od dva mjeseca predsjednici republika nađu rješenje za 'tešku jugoslavensku krizu'. To je prva posljedica sastanka u Karađorđevu, iako se predsjednici nakon šest održanih sastanaka tijekom dva sljedeća mjeseca nisu uspjeli dogovoriti o rješenju jugoslavenske državne krize.

Činjenica je da sastanak nije bio tajan i da su o njemu izvijestili domaći i strani mediji. Činjenica je i to

da se ni Haaško tužiteljstvo ni Haaški sud ne žele suočiti s točnim datumom, priopćenim sadržajem s toga susreta, kao ni s brojnim komentarima u europskim medijima o tome susretu. Oni su se radije priklonili onim interpretacijama i zakulisnim igrama koje su dijelom prethodile samome sastanku, a tijekom godina - kako su prve informacije o sastanku padale u zaborav - gradile mit o "podjeli Bosne" u Karađorđevu.

Glasina o tome da će se u Karađorđevu govoriti o "podjeli Bosne" plasirana je **prije** sastanka u Karađorđevu, a **ne nakon** toga sastanka. Tko ju je prvi plasirao danas je teško utvrditi. To potvrđuje sljedeća za javnost vjerojatno nova činjenica. Dan prije susreta Tuđmana i Miloševića u Karađorđevu, Alija Izetbegović piše predsjedniku Tuđmanu, kako zna da će mu Milošević ponuditi "podjelu Bosne":

"Uvjeren sam (a u tom pogledu imam i izvjesne informacije) da će Vam On u bilateralnim razgovorima ponuditi neka parcijalna rješenja, koja bi dijelom bila ostvarena na račun Muslimana u BiH.

Molim Vas da takve ponude odbijete. Vi znate da bi to vodilo kaosu koji neke snage priželjkuju. Prijateljstvo hrvatskog i muslimanskog naroda može i sada i u budućnosti svima dati više od bilo kakvih neprincipijelnih pogodbi.

Želim Vas uvjeriti u prijateljska osjećanja muslimanskog naroda.

Sa osobitim poštovanjem Vaš Alija

Sar. 24. III. 1991.²⁷"

---

²⁷ Ovo sam pismo dobio u prosincu 2004. od jednog od savjetnika predsjednika Tuđmana. Uspoređujući rukopis pisma s nekim drugim

Sjeme sumnje u sadržaj susreta predsjednika Tuđmana i Miloševića posijano je prije toga sastanka. Koliko je meni poznato, Alija Izetbegović nije nikada javno rekao tko mu je **prije** Karađorđeva dao "izvjesne informacije" da će "On" ponuditi "neka parcijalna rješenja". Izetbegović nije obznanio kako je došao do svoje opcije "uvjeren sam", ali je javno govorio da mu je prve informacije o "podjeli Bosne" **dan nakon** Karađorđeva priopćio predsjednik Kiro Gligorov²⁸.

Izetbegović ovo svoje pismo upućeno predsjedniku Tuđmanu dan prije sastanka u Karađorđevu nije nikada koristio kao argument u priči o "podjeli Bosne". Također, "podjela Bosne" u Karađorđevu nije bilo ni program dogovaranja ni argument osporavanja tijekom susreta šest predsjednika republika, susreta koji su se odžali tijekom sljedeća dva mjeseca. Da je postignut dogovor o "podjeli Bosne", susreti svih predsjednika republika, koji jesu bili zajednički prijedlog dogovora u Karađorđevu, ili se ne bi uopće dogodili ili bi imali sasvim drukčiji tijek.

---

rukopisima Alije Izetbegovića vjerujem da je pismo autentično. Oznaka **BiH**, u desnom gornjem kutu pisma, prepoznatljiv je rukopis dr. F. Tuđmana, koji je imao običaj na taj način označiti dokument da bi se znalo kamo ga treba razvrstati. Vjerujem da se izvorna primka ovog očito faksiranog pisma mora nalaziti i u pismohrani Ureda Predsjednika RH.

²⁸ Vidi: A. Izetbegović: "Dvije strane Rubikona", u M. Tuđman (ur.). **Bosna i Hercegovina 1990.-2025**. Zagreb: UHIP, 2005., str. 53. Izetbegovićovo pismo upućeno 24. 3. 1991. predsjedniku Tuđmanu, demantira Izetbegovića da je o navodnom sadržaju razgovora saznao dan nakon Karađorđeva, tj. 26. 3. 1991. Osim toga 26. 3. 1991. Izetbegović je bio u Beču sudjelujući u radu okrulog stola "Europa", gdje je održao prigodno izlaganje o temi "Prava nacionalnih manjina i politika nacionalnih manjina u sklopu novog europskog poretka". Gligorov nije bio na tome skupu. No, prvi sastanak šest predsjednika republika održan je 28. 3. 1991. u Splitu, pa je najvjerojatnije Gligorov tada mogao reći Izetbegoviću ono što Izetbegović tvrdi da je saznao od Gligorova.

Korijeni mita o "podjeli Bosne" imaju sasvim drugu logiku, o kojoj ćemo govoriti nakon uvida u iskaze onih koji su bili izravni ili posredni sudionici Karađorđeva.

Europcar

24. 3. 91

24. 3. 1991

B&H

Postovani gospodine Predsjednice,

Mojeren sam (a u tom pogledu
imam i izvrsne informacije) da
će Vam On u bilateralnim ra-
govorima ponuditi neka predja-
na rjesenja, koja bi stigli
sile odbranu na račun Mun-
mana i BiH.

Molim Vas da takve ponude ra-
bijete, Vi znate da bi to vodilo
kloso koji neke svoje prizetja-
ju. Prijateljstvo između hrvatske
i muslimanske naroda nije
i sada i u budućnosti svima
klati više od bilo kakvih nep-
cipjelnih sporova.

Želim Vas moji u prijateljska
vjećanja muslimanske naroda

Sar. 24. III. 1991.

Sa odlikom, poštovanje
Vas
Alison

5. "Dogovor o podjeli Bosne Mesićeva je izmišljotina"

Karađorđevo je središnja točka, ishodište svih optužnica protiv hrvatskih generala i dužnosnika o međunarodnom sukobu i "agresiji Hrvatske na Bosnu i Hercegovinu", dokaz da je postojao "plan o podjeli Bosne i Hercegovine", te da je taj plan "dogovoren u Karađorđevu".

Zato je Haaško tužiteljstvo pozvalo Stjepana Mesića kao svjedoka optužbe u slučaju generala Blaškića: da sjedoči o "dogovoru između predsjednika Tuđmana i Miloševića o podjeli Bosne i Hercegovine":

***Tužitelj Harmon:** On će svjedočiti u tom kontekstu i o sastanku Slobodana Miloševića i predsjednika Tuđmana održanom 1991. u Karađorđevu, nakon kojega se skrivena politika predsjednika Tuđmana o podjeli Bosne otpočinje primjenjivati.*

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića, 16. - 19. 3. 1998.

Stjepan Mesić udovoljio je očekivanjima Haaškoga tužiteljstva. No, on je svoj posao krunskog svjedoka odradio na način koji može zadovoljiti potrebe žutog tiska, Tužiteljstva gladna brzog uspjeha i Suda neinformirana o razlozima i događajima vezanim za godine raspada Jugoslavije. Mesić je poluinformacijama i dezinformacijama o Karađorđevu svojim svjedočenjem dao prizvuk istinitosti. Ali svaki put kada je bio suočen s izravnim pitanjima Blaškićevih branitelja on je odstupio ili relativizirao svoje prethodne tvrdnje. Zato može tvrditi da i nije rekao ono što je rekao, jer o meritumu stvari ništa i nije rekao.

***S. Mesić:** Tuđman se vratio iz Karađorđeva tog istog dana i rekao nam ... će Bosna teško preživjeti, da mi možemo postići granice Banovine.*

Tuđman je još rekao kako je Milošević, načinom velikodušne geste - da Hrvatska može uzeti Cazin,

Kladušu i Bihać, jer je to bila tzv. Turska Hrvatska i Srbima nije potrebna.

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića, 16. -19. 3. 1998.

Pitanje: *Dakle, nakon povratka predsjednika Tuđmana sa sastanka u Karađorđevu s predsjednikom Miloševićem, obavijestio vas je da će se Bosna podijeliti -- podijeliti između Hrvatske i Srbije; je li to točno?*

S. Mesić: *Grubo, iz onog što je rekao, bi se moglo izvesti kako Bosna ne može preživjeti, da ćemo dobiti granice bivše Banovine uz Kladušu i Bihać -- Cazin i Bihać. To je bio zaključak kojeg se moglo izvesti iz onog što je rekao. Naravno, ništa nije govorilo o činjenici da postoji pisani dokument o tome, ili za pisani ugovor. To se nije spominjalo.*

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića, 16. -19. 3. 1998.

S. Mesić: *Rad na kartama počeo je nakon dogovora u Karađorđevu. Smilja Avramov, sveučilišna profesorica i savjetnica Slobodana Miloševića, došla je u Zagreb kao i Hrvoje Šarinić i ostali - naposljetku, to je bila tajna - otišli su u Beograd. Zasiurno su raspravljali o kartama. Angažiralo se stručnjake, sveučilišne profesore, specijaliste u struci, koje su pozivali - želio sam ih susresti, ali nisam sudjelovao u tim razgovorima, jer, naposljetku, to je bilo s dozom povjerenja, ali znam da su ih izrađivali.*

Znam da je profesor Lerotić radio na kartama, znam i da je prestao s time, napustio je taj posao. Znam to jer mi je i profesor Bilandžić rekao za to. Sad, jesu li oni mogli to iznositi u javnost, nije mi znano, ali mi je rekao, i kasnije izjavio za medije, "Dok sam izrađivao karte, Tuđmanu sam se sviđao.", što možete pročitati i u medijima.

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića, 16.-19.3.1998.

Tijekom unakrsnog ispitivanja Stjepan Mesić više nije siguran, on ne zna koja je bila namjera susreta u Karađorđevu. On ne zna što je dogovoreno u Karađorđevu, nego samo "ono što su mu rekli" da je dogovoreno, ali više

mu to nije rekao predsjednik Tuđman. "Kakvi su dogovori tamo postignuti, ja to ne znam" tvdi Mesić. Međutim, on je samo "svjestan posljedica". Kako je došao do toga da su te posljedice posljedice dogovora u Karađorđevu on nije objasnio, kao što nije objasnio Sudu ni kontekst cjelokupnih događanja u svezi Karađorđeva, a ni svih drugih događaja o kojima je svjedočio:

Pitanje: *Točno da je nastojanje predsjednika Tuđmana pri odlasku u Karađorđevo bilo da se izbjegne rat - je bio skrivena namjera za dogovor tog sastanka?*

S. Mesić: *Ne znam koja je bila namjera. Ne znam ni koja je bila moja namjera kad sam dogovarao sastanak.*

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića, 16. -19. 3. 1998.

Pitanje: *Rekli ste kako je Hrvatska zajednica Herceg-Bosna bila osnovana na sličan način kao i Republika Srpska, kao posljedica dogovora između Tuđmana i Miloševića u Karađorđevu?*

S. Mesić: *Ne znam što je točno dogovoreno u Karađorđevu. Sve što znam je ono što su mi rekli o Karađorđevu. Kakvi su bili dogovori tamo postignuti, ja to ne znam. Samo sam svjestan posljedica.*

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića, 16. - 19. 3. 1998.

Svjedočenje Stjepana Mesića bilo je dostatno za Haaški sud i Sud ga je prihvatio kao vjerodostojno jer se u prvostupanjskoj presudi Sud poziva na to svjedočenje:

105. Uostalom, te su se težnje za podjelom očitovale u povjerljivim razgovorima o podjeli Bosne i Hercegovine koje su Franjo Tuđman i Slobodan Milošević vodili 30. ožujka 1991.[204] u Karađorđevu. Nijedan predstavnik Muslimana nije prisustvovao tim bilateralnim razgovorima između Srba i Hrvata.[205] Nakon Karađorđeva Franjo Tuđman je izrazio mišljenje da Bosna vrlo teško može opstati i da će se Hrvatska vratiti na granice Banovine i obuhvatati uz to Cazin, Kladušu i Bihać.[206] Održani su tajni preliminarni

pregovori na kojima su korištene geografske karte za sklapanje sporazuma sa Srbima o podjeli Bosne.[207] Intervju koji je svjedok odbrane Bilandžić, 25. listopada 1996., dao hrvatskom tjedniku **Nacional** potvrđuje da je nakon pregovora sa Slobodanom Miloševićem "dogovoreno da bi se dvije komisije trebale sastati da razgovaraju o podjeli Bosne i Hercegovine."[208]

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, Presuda. 3. ožujka 2000.

Teorijsko je pitanje je li zadaća tužiteljstva i suda utvrditi činjenice i istinu ili nije? No, u slučaju Haaškoga suda problem postaje složeniji, a odgovornost i Tužiteljstva i Suda još veća. Zašto? Zato što se u različitim haaškim slučajevima javljaju svjedoci koji su mjerodavni i u nekom drugom slučaju. Osim toga, Haaško tužiteljstvo optužuje i mrtve ljude, ljude koji se ne mogu braniti, a pritom neke njihove izjave kotisti kao dokazni materijal, a druge ne.

Zato ćemo ovdje navesti izjave i predsjednika Tuđmana i predsjednika Miloševića, te nekih haaških svjedoka - izjave koje pobijaju i haaške optužnice i Mesićevo nastojanje da ih potvrdi.

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, 16. 7. 1993., u pismu glavnom tajniku UN Boutrosu Boutrosu-Galiju, iznosi stajališta Republike Hrvatske i u svezi Bosne i Hercegovine²⁹:

---

²⁹ Pismo je proslijeđeno i: predsjedavajućem Vijeća sigurnosti UN Sir Davidu Hannayu, predsjedavajućem Vijeća ministara vanjskih poslova EZ Willyu Claesu i supredsjedateljima Konferencije o bivšoj Jugoslaviji Lordu Davidu Owenu i Thorvaldu Stoltenbergu. Vidi: M. Tuđman, **Istina o Bosni i Hercegovini, Dokumenti 1991.-1995.** Zagreb: Slovo M, 2005, str. 407.- 409.

2) Vijeće (VONS - prim. M.T.) smatra da su pritisci i prijetnje Hrvatskoj zbog situacije u Bosni i Hercegovini neosnovani iz sljedećih razloga:

a) Hrvatska je prva priznala cjelovitost i suverenost Bosne i Hercegovine te i dalje ostaje kod priznanja Bosne i Hercegovine kao samostalne države.

b) **Nije bilo i nema nikakvih dogovora između Hrvatske i Srbije o podjeli Bosne i Hercegovine.**

c) Hrvatska je i do sada bila vrlo kooperativna u traženju rješenja sa supredsjedateljima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Hrvatska će podržati svako rješenje koje prihvate sva tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini.

d) Hrvatska podržava načelo neovisnosti i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Smatramo da bi se rat u BiH mogao okončati na temelju sporazuma o uređenju te države kao složene savezne trodjelne države triju konstitutivnih naroda³⁰.

Da "nije bilo i nema nikakvih dogovora između Hrvatske i Srbije o podjeli Bosne i Hercegovine" predsjednik Tuđman doslovno je ponavljao novinarima i u nizu intervjuua:

Franjo Tuđman: "Što se tiče ostaloga, ponavljam jednom zauvijek: nikada nije bilo navodnog dogovora o podjeli Bosne između Miloševića i mene"³¹.

---

³⁰ U nastavku pisma stoji:

e) U Bosni i Hercegovini nema regularnih jedinica Hrvatske vojske, osim u graničnim područjima u skladu s točkom 8. Sporazuma o prijateljstvu i suradnji između Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, potpisanog 21. srpnja 1992. U HVO su otišli oni pojedinci, pripadnici Hrvatske vojske iz Bosne i Hercegovine, koji su tijekom srpske agresije na Hrvatsku dragovoljno pristupili Hrvatskoj vojsci u obrani Republike Hrvatske, a sada su se vratili zbog obrane svojih stoljetnih obitavališta.

f) Najbolja potvrda ovih naših stajališta jest u ranije iznesenom prijedlogu Hrvatske, koji sada ponavljamo, da UNPROFOR provede učinkovitu kontrolu granica kako između BiH i Savezne Republike Jugoslavije tako i između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, uključujući čitavu granicu, a ne samo granicu uz UNPA.

³¹ F. Tuđman, **Hrvatska riječ svijetu**. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1999., str. 451.

Slobodan Milošević govorio je to isto i prije završetka rata u Bosni i Hercegovini i prije nego što je potpisao priznanje Bosne i Hercegovine s Alijom Izetbegovićem 1996. Štoviše Milošević je još slikovitiji u svome odgovoru o susretu u Karađorđevu: "Sad vam kažem, da smo to ondje odlučili, mogli smo odmah i učiniti":

Slobodan Milošević „Tuđman mi je rekao da želi neovisnu Hrvatsku. Ali se jednostavno nismo mogli složiti - on je htio uništiti savezne institucije, a ja nisam mogao na to pristati. Predlagao sam, kao i prije, promjenu Ustava kojom će se dopustiti samoodređenje. Bilo je nagađanja da smo se dogovorili o podjeli Jugoslavije. Sad vam kažem, da smo to ondje odlučili, mogli smo odmah i učiniti"³².

Predsjednici Tuđman i Milošević potpisali su i zajedničku izjavu u Ženevi 17. srpnja 1993. o tome da su "neutemeljene špekulacije o podjeli Bosne i Hercegovine između Hrvatske i Srbije".

Izjava predsjednika Tuđmana i Miloševića, Ženeva 17. 7. 1993.

ŽENEVA: Predsjednik-Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Republike Srbije Slobodan Milošević, nakon sastanka održanog u organizaciji supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji Thorvalda Stoltenberga i lorda Owena, objavili su sljedeću izjavu:

1. Potpuno su neutemeljene špekulacije o podjeli Bosne i Hercegovine između Hrvatske i Srbije.

2. Jedini način za postizanje trajnog mira u Bosni i Hercegovini nalazi se u afirmaciji interesa svih triju konstitutivnih naroda i

---

³² Laura Silber i Allan Little. **Smrt Jugoslavije**. Opatija: Otokar Keršovani, 1996., str. 124.

*postizanju suglasnosti o uspostavljanju triju republika u okviru konfederacije*³³.

Sve se te izjave prešućuju, kao i da nisu rečene. Kada se nekim njihovim izjavama pridaje važnost a drugima ne, onda bi to trebalo i obrazložiti. Tužiteljstvo ih nije smjelo prešutjeti, a pogotovo ih obrana nije smjela zanemariti. Predsjednik Tuđman, dobro je poznato, nije bio osoba koja je sklona laganju i odricanju od vlastitih stajališta. Naprotiv, njegova upornost u iznošenju svojih stajališta i na vlastitu štetu dobro je poznata. On je mogao biti u krivu, ali neiskren nije bio. U slučaju mita o Karađorđevu mnogo je lakše dokazati da je on proizvod informacijskog rata, nego da je predsjednik Tuđman svojim izjavama o susretu u Karađorđevu prikrivao prave namjere svoje "dvostruke politike" prema Bosni i Hercegovini.

Paradoksalno je da o susretu u Karađorđevu preciznije govore protivnici i Tuđmanove politike i osamostaljivanja Republike Hrvatske. Za predsjednika Predsjedništva SFRJ ne može se reći da je bio sklon predsjedniku Tuđmanu. Imao je negativno mišljenje o njemu. Pa ipak, on daje potpuno oprečno mišljenje o susretu u Karađorđevu od Mesića:

Borisav Jović: *"Informacije koje ja imam bitno odudaraju od onoga o čemu se stalno priča. Meni Milošević nije rekao da li su zaista razgovarali o podeli Bosne, ali ja lično u to ne verujem. On je meni tada uvek govorio, kao i ja njemu, sve o čemu je s drugima razgovarao i prosto ne mogu da verujem da se takav razgovor vodio. On je meni rekao da su razgovarali o tome da li da idemo na promenu predsednika savezne vlade. S obzirom da se ni Hrvatska nije slagala sa Markovićem, i ona je imala neke primedbe i Slovenija je imala neke primedbe i Srbija je imala primedbe, oni su razgovarali o tome da li da*

---

³³ **Vjesnik**, 18. 7. 1993.; M. Tuđman, isto, 2005., str. 413.

se promeni predsednik savezne vlade i dogovorili su se da se to još malo odloži"...

"Za mene bi to bilo ogromno iznenađenje, jer bi takav pristanak Miloševića (na podjelu BiH - nap.a.), u tom trenutku, značio bitno odstupanje od naše celokupne politike. Ja zato u to ne mogu da verujem..".³⁴.

Tužiteljstvo Mesićevo svjedočenje o Karađorđevu navodi kao prekretnicu "nakon koje se skrivena politika" počinje primjenjivati. Kada bi bila točna teza Tužiteljstva, onda je to, prema iskazima svjedoka, bila "skrivena politika" na kvadrat, jer ni najbliži suradnici i Miloševića i Tuđmana o tome nisu znali ništa. (Pragmatično postavlja se pitanje: Tko je onda radio na realizaciji takve politike, ako ni najbliži suradnici nisu znali za nju?).

Tužiteljstvo i Sud imaju isto tako pragmatičnih pravnih problema. Borisav Jović kao haaški svjedok potpisao je pod prisegom iskaz koji je u punoj suprotnosti s Mesićevim iskazom, također danim pod prisegom. Štoviše, Jović tvrdi: "Verovao sam da je takav dogovor o podeli Bosne Mesićeva izmišljotina putem kojom je nameravao da diskredituje Tuđmana s kojim se bio sukobio".

72. Što se tiče sastanka u Karađorđevu, koji je navodno održan krajem marta 1991. i na kome je navodno razgovarano o podeli Bosne, Milošević mi o tome nikada ništa nije govorio. Verovao sam da je takav dogovor o podeli Bosne Mesićeva izmišljotina putem kojom je nameravao da diskredituje Tuđmana s kojim se bio sukobio. Ako bi se ipak pokazalo da je Milošević zaista razgovarao sa Tuđmanom u vezi s podelom Bosne, to bi samo značilo da je Milošević to skrivao od mene. U tom slučaju moje mišljenje o Miloševiću bilo bi još pogoršano. Ja nisam verovao u mogućnost razgovora o podeli Bosne zato što to nije bilo u skladu s

---

³⁴

RFE-RL, Interwiev, Borisav Jović, 2004.,
<http://www.danas.org/svjedoci/html/BorisavJovic.html>

ciljevima politike srpskog rukovodstva. Bilo je u sukobu sa našim viđenjem načina rešavanja srpskog pitanja u Hrvatskoj i sa našim shvatanjem da treba sačuvati Jugoslaviju. (Razgovor broj 1, drugi deo, str. 6; razgovor broj 3, str 5-6)

Izvor: Borisav Jović: "Izjava na osnovu pravila 89 (F), Haag, datum svedočenja: 18. novembar 2003."

Prof. dr. Smilja Avramov također je bila haaški svjedok u slučaju Milošević. Ona nije svjedočila o Karađorđevu, tj. o sudjelovanju u radu eksperata, ali je o tome vrlo detaljno pisala u knjizi koja je objavljena još 1997. godine. Opet isto pitanje za Haaško tužiteljstvo i Sud: kako to da kao relevantni napis o radu ekspertnog tima prihvaćaju napis u **Nacionalu** (kojeg je akademik Bilandžić kao svjedok na Sudu osporio), a irelevantnim smatraju prikaz rada srpskog člana ekspertne skupine?

***Prof. dr. Smilja Avramov:** Predsednici dveju republika, Tuđman i Milošević, preduzeli su još jedan korak, ali ovoga puta neoficijelne prirode; oformili su dva tima sa ciljem da svestrano razmotre političke, ekonomske, ustavnopravne i međunarodnopravne posledice eventualne dezintegracije Jugoslavije, i kroz tu prizmu potraže rešenje. Verovatno je da je odluka o tome doneta na sastanku dva lidera u Karađorđevu marta 1991., ali o toku i rezultatima tih razgovora grupa nije obavestena¹⁴. Nažalost, ni ovaj pokušaj nije uspeo. Jedina tačka u kojoj su se dve strane složile bila je da glavna determinanta za razgovor mora biti 70 godina zajedničkog života; stavovi o svim ostalim pitanjima bili su veoma udaljeni.*

---

¹⁴ Sa hrvatske strane pregovaračku grupu sačinjavali su savetnici predsednika Tuđmana: Josip Šentija i Dušan Bilandžić, i profesor Zagrebačkog univerziteta Zvonko Lerotić i Smiljko Sokol. Srpsku grupu sačinjavali su savetnici predsednika Miloševića: akademik Kosta Mihajlović i Vladan Kutlešić, i profesori Beogradskog univerziteta Ratko Marković i Smilja Avramov. Prvi sastanak je održan u lovačkom dvorcu blizu Osijeka, 10. aprila, drugi na Dedinju 13. aprila, a treći u Zagrebu nedelju dana kasnije. (bilješka u izvorniku - prim. M.T.)

Hrvatska strana je nastupala sa kategoričnim stavom da bilo kakva jugoslovenska opcija nema šanse, i da je za Hrvatsku jedino rešenje izdvajanje iz Jugoslavije i stvaranje samostalne države u postojećim republičkim granicama, na bazi odluka AVNOJ-a. Pri tome su naglašavali da je suverena Hrvatska nastala još u toku Narodnooslobodilačkog rata i revolucije, i da tako treba i da ostane. Svi drugi putevi, po njima, vode u građanski rat. Upali su pri tome u jednu protivrečnost, koja se protkiva u rešavanju nastalih problema do današnjeg dana. Gospodin Josip Šentija argumentovano je obrazlagao tezu da bi razbijanje postojećih struktura Jugoslavije bio najupečatljiviji udarac boljševizmu, ali se i pored toga hrvatska strana čvrsto držala tekovine boljševizma, tj. revolucije. Srpska strana pošla je od kontinuiteta države (ne režima), i u tom svetlu postavila problem granica kao otvoreno pitanje, koje bi se moralo rešavati u slučaju dezintegracije zemlje. Drugim rečima, problem dezintegracije stavljen je u međunarodni kontekst, uz naglasak da je sve ono što se događa na prostoru Jugoslavije u dubokoj suprotnosti sa svetskim integracionim tokovima. Za hrvatsku stranu kategorije legaliteta i legitimiteta bile su irelevantne. Po shvatanju prof. Lerotića, ni Prvi ni Drugi svetski rat nisu rešili ni srpsko ni hrvatsko pitanje, te se, po njemu, i pri kraju hladnog rata nalazimo "u istom sosu." Tu konstataciju niko nije osporavao, ali je problem bio u tome da je hrvatska strana srpsko-hrvatske odnose postavljala na jednoj vanistorijskoj i vanpravnoj ravni. Jedina politički relevantna činjenica bila je za njih revolucija. Insistirali su na tezi da je raspadom Istočnog bloka došlo do raspada čitave evropske strukture. Dva ključna problema izbila su na površinu tokom druge opšte diskusije: problem granica i problem državnopravnog kontinuiteta. Kada smo se konačno složili da o ovim problemima otpočnemo sasvim konkretnu diskusiju, na bazi dokumenata i etnokratata, hrvatska strana je prekinula pregovore krajem aprila 1991.

Bilo je iskričavih dvoboja kada su se pomenuli genocid nad srpskim narodom i diskriminacija i progon Srba u Hrvatskoj poslednjih meseci, posebno kada je dotaknut otpor srpskog naroda u Krajini protiv secesije, ali je atmosfera stišavana prelaskom na principijelan plan. bilo je iskakanja iz tematike, npr. kada je gosp.

*Šentija rekao da bi Hrvatska "žrtvovala" Antu Markovića, pod uslovom da se Srbija odrekne Krajine, što je akademik Mihajlović energično presekao, i odbio da se o tom i sličnim pitajnama diskutuje. Stoji činjenica da se diskusija vodila iza zatvorenih vrata, daleko od javnosti, ali nikakvih tajnih dogovora nije bilo, niti je bilo ičega što bi trebalo skrivati od javnosti. Bila je to samo jedna epizoda u pokušaju iznalaženja rešenja, koja ne bi bila vredna pomena da o tome nisu iskrsele u štampi priče koje sa stvarnošću nemaju nikakve veze"*³⁵.

I prema svjedočenju dr. Smilje Avramov "nikakvih tajnih dogovora nije bilo, niti je bilo ičega što bi trebalo skrivati od javnosti". Tijekom triju održanih susreta (10. travnja u Osijeku, 13. travnja na Dedinju i 20. travnja 1991. u Zagrebu) došlo se do dvaju ključnih problema, tj. do problema državnog kontinuiteta i pitanja granica, ali se tu stalo, jer je hrvatska strana prekinula razgovore: "Dva ključna problema izbila su na površinu tokom druge opšte diskusije: problem granica i problem državnopravnog kontinuiteta. Kada smo se konačno složili da o ovim problemima otpočnemo sasvim konkretnu diskusiju, na bazi dokumenata i etnokarata, hrvatska strana je prekinula pregovore krajem aprila 1991.".

I akademik Bilandžić tijekom svjedočenja u slučaju Blaškić ponovio je, i ponavljao je, sadržaj razgovora ekspertnih skupina, sadržaj koji se u odnosu na prikaz dr. S. Avramov razlikuje po argumentaciji što ih je hrvatska strana zagovarala, ali ne ostavlja sumnju glede predmeta tih susreta i razgovora. Iako je, kao povjesničar, bio svjedok ekspert koji je trebao rastumačiti nastanak i značenje Banovine u Jugoslaviji, i tužitelja i suce više je

---

³⁵ Smilja Avramov. **Postherojski rat Zapada protiv Jugoslavije**. Veternik: LDI, 1997., str. 140-141.

zanimala osobna uloga akademika Bilandžića u hrvatsko-srpskim pregovorima nakon Karadžićeva:

D. Bilandžić: *Ti razgovori između takozvanih delegacija, bile su to takozvane eksperte grupe, pretvorili su se u oštri dijalog ili konfrontaciju tako da je glavna točka bila jesu ili Hrvatska ili Srbija ili obje ili jedna od njih suglasne oko nepovredivosti rezultata Drugog svjetskog rata. To je bio srž razgovora. Srpska strana nikada nije jasno i nedvojbeno rekla da će poštivati granice postojećih republika, jer da su to učinili, do rata ne bi došlo.*

Pitanje: *Dobro, doktore, sudjelovali ste na sastanku, ispričavam se za krivi izgovor imena tog grada, oprostite Tikves, T-I-K-V-E-S, koji je pored Osijeka, oko 10. travnja 1991., kao član hrvatske delegacije da raspravite mape i odredite koji će dio pripasti Srbiji a koji će dio pripasti Hrvatskoj; je li to točno?*

D. Bilandžić: *Ne, to nije točno. Točno je da se sastanak održao. Ponavljam da se 95 posto razgovora vodio oko priznavanja ustava iz 1974, i granica formiranih kao rezultat Drugog svjetskog rata, a što se tiče mapa i nekih konkretnih podjela, to nije postojalo. Postojale su samo etničke mape, što je normalno da se o tome raspravlja, ali ponavljam, nije bilo drugih dokumenata, koliko ja znam. Mi nismo uopće raspravljali o podjeli u smislu crtanja granica između Srbije i Hrvatske u Bosni i Hercegovini jer ja i moji kolege nismo uopće vjerovali, a to je bilo prije rata, mi nismo vjerovali u realnost takve politike, i smatrali smo da u to uopće ne trebamo ulaziti.*

Izvor: Predmet Blaškić IT-95-14-A, svjedočenje akademika Dušana Bilandžića 8. 9. 1998., str. 11234. - 11235.

Još jedan haaški svjedok, i to svjedok pokajnik, ali i haaški uznik, Milan Babić dao je svoju verziju susreta u Karadžićevu, objavljuje u NIN-u već 1992., a publiciranu 1996. godine. Milan Babić prepričao je svoju verziju razgovora s Miloševićem koji je vođen neposredno nakon susreta u Karadžićevu:

*"Najozbiljniji dokaz da se odstupa od teze 'svi Srbi u jednoj državi', već marta 1991. je sadržaj dogovora između predsjednika Srbije i Tuđmana u Karađorđevu. Milošević mi je tada, pokazujući na mapi, koje dijelove Krajine će prepustiti Hrvatskoj, rekao da će zauzvrat Tuđman njemu pomoći u eliminaciji Ante Markovića. Nedugo zatim, saznao sam i to da mu je Milošević obećao da neće dirati u putni pravac Zagreb-Knin-Split. Ove političke dogovore trebalo je da naučno utemelje članovi tzv. ekspertske grupe"*³⁶.

Čak i ova kninska verzija sastanka u Karađorđevu ne govori o mapama koje su dijelile Bosnu i Hercegovinu, nego o političkim dogovorima vezanim za ulogu i poziciju predsjednika Savezne vlade.

6. P. S. Prisegnuti Svjedoci drugoga reda

Za prikaz i analizu susreta dvaju predsjednika u Karađorđevu te rada dviju ekspertnih skupina koje su se sastale tri puta tijekom travnja 1991., moguće je rabiti različite izvore. Mi smo ovdje naveli samo izjave koje su dali Haaškome sudu svjedoci pod prisegom ili osobe koje su na raspolaganju Haaškome sudu.

Haaški je sud u presudi generalu Blaškiću kao dokaz uzeo izjavu svjedoka optužbe Stjepana Mesića, a pri tom nije uzeo u obzir izjave drugih svjedoka. Doduše, izjava Borisava Jovića potpisana je 2003., iako je njegov dnevnik, "Posljednji dani SFRJ", objavljen prije nego što je započeo proces generalu Blaškiću. Prema potpisanoj izjavi dnevnik je prihvaćen kao dokazni materijal na Sudu.

---

³⁶ Srđan Radulović. **Sudbina Krajine**. Dan Graf, 1996., str. 31., prema intervjuu danom beogradskom tjedniku *Nin* od 18. prosinca 1992.; Milorad Tomanić. **Srpska crkva u ratu u ratovi u njoj**. Beograd: Medijska knjižara, 2001., str. 93.

U svojoj izjavi Borisav Jović je pod prisegom potpisao da vjeruje kako je 'dogovor o podjeli Bosne Mesićeva izmišljotina kojom je namjeravao da diskreditira Tuđmana'.

Dr. Smilja Asimov, također svjedok dostupan Haaškome sudu, ali i sudionik ekspertog tima nakon Karađorđeva, u svojoj knjizi daje potpuno drukčiji prikaz zadaće ekspertne skupine, ne samo različit nego i oprečan onome što tvrdi Stjepan Mesić i što Tužiteljstvo želi dokazati.

Iako nepomirljiv u razgovorima u travnju 1991. s dr. Smiljom Avramov, akademik Bilandžić svjedoči potpuno različito od Stjepana Mesića. Svjedočenje D. Bilandžića nije u suprotnosti s iskazom S. Avramov glede prikaza sadržaja razgovora tijekom kojih nisu došli ni do kakvog dogovora.

Čak je i svjedočenje Milana Babića bliže onome akademika Bilandžića i dr. Smilje Avramov, nego svjedočenju Stjepana Mesića.

Ovi su primjeri za Haaški sud, a možda u još više za Haaško tužiteljstvo, dostatan razlog da se oni suoče s ispravnošću vlastitih odluka i kredibilitetom svojih institucija.

Naime, prema **Pavilu o postupcima**, Pravilo 91 odnosi se na "davanje lažnog iskaza nakon davanja svečane izjave". Prema pravilu 91., točka (g), "Maksimalna kazna za davanje lažnog iskaza nakon davanja svečane izjave jest novčana kazna u iznosu od EUR 100.000, ili kazna zatvora do sedam godina, ili oboje".

Haaško je tužiteljstvo prikupilo tisuće dokaza, ali se njima koristi selektivno. Charles R. Shrader napisao je knjigu *Muslimansko-hrvaski građanski rat u Srednjoj Bosni*,

u kojoj je došao do posve drukčijih zaključaka nego od onih koje su "ustvrdili" tužitelji, a potom i Haaški sud. Važno je napomenuti da je C. Shrader do svojih zaključaka došao na temelju dokaza prikupljenih u Haagu i čitajući sudske spise³⁷.

Netko od svjedoka laže, ito pod prisegom. Laganje pod prisegom jest krivokletstvo. Ni Tužiteljstvo ni Sud nemaju pravo dijeliti prisegnute svjedoke na svjedoke prvoga i drugoga reda. Jednima će vjerovati, a drugima neće. Ni Sud ni Tužiteljstvo nemaju pravo pozivati se na jednu skupinu dokumenata (uglavnom su to napisi u tisku) a zanemariti drugi niz dokumenata, osobito ako je riječ o službenim dokumentima.

I Tužiteljstvo i Sud jesu u nezavidnom položaju, jer se u vremenu kojim se bave vodio nesmiljen informacijski rat. Ono što pojedine strane nisu mogle ostvariti vojno pokušavale su nadoknaditi na medijskom području. Laž je postala streljivom koje je djelovalo jednako razorno kao i granate na bojišnici. Informacijski prostor iz kojega haaški istražitelji vade dokumente još je uvijek minsko polje puno dezinformacija. Priča "o podjeli Bosne u Karađorđevu" minsko je polje načičkano dezinformacijama, prostor u koji su mnoge strane polagale svoje mine po svojim shemama. Očito uspješno.

Haaško je tužiteljstvo, zajedno sa Sudom, povjerovalo u dogovor "o podjeli Bosne", i počeli su razvrstavati svjedoke na svjedoke prvoga i drugoga reda: one koji potvrđuju i one koji ne potvrđuju teoriju "o podjeli Bosne"

---

³⁷ Charles R. Shrader: **Muslimansko-hrvatski gradanski rat u srednjoj Bosni**. Zagreb: Golden Marketing - Tehnička knjiga, 2004.

u Karađorđevu. Jednako se odnose i prema dokumentima. Posljedica toga jest da su se našli u minskom polju poluinformacija i dezinformacija. Kad se pogleda sve što je Tužiteljstvo odbacilo i zanemarilo, nije teško dokazati pravu istinu.

Istina o tome je li u Karađorđevu postignut dogovor "o podjeli Bosne" utvrditi će se prije ili kasnije. Tada će doći u pitanje kredibilitet Haaškoga suda, sudaca ali i tužitelja. Kako ne bi izgubili kredibilitet, Sud se mora pozabaviti krivoklepticima, onima koji su iz ovog ili onog razloga svjesno lagali svjedočeći na Sudu.